कविकुलगुरु - कालिदास - संस्कृत - विश्वविद्यालयः

This PDF you are browsing now is a digitized copy of rare books and manuscripts from the Jnanayogi Dr. Shrikant Jichkar Knowledge Resource Center Library located in Kavikulaguru Kalidas Sanskrit University Ramtek, Maharashtra.

KKSU University (1997- Present) in Ramtek, Maharashtra is an institution dedicated to the advanced learning of Sanskrit.
The University Collection is offered freely to the Community of Scholars with the intent to promote Sanskrit Learning.

Website
https://kksu.co.in/

Digitization was executed by NMM

https://www.namami.gov.in/

Sincerely,

Prof. Shrinivasa Varkhedi
Hon'ble Vice-Chancellor

Dr. Deepak Kapade
Librarian

Digital Uploaded by eGangotri Digital Preservation Trust, New Delhi
https://egangotri.wordpress.com/

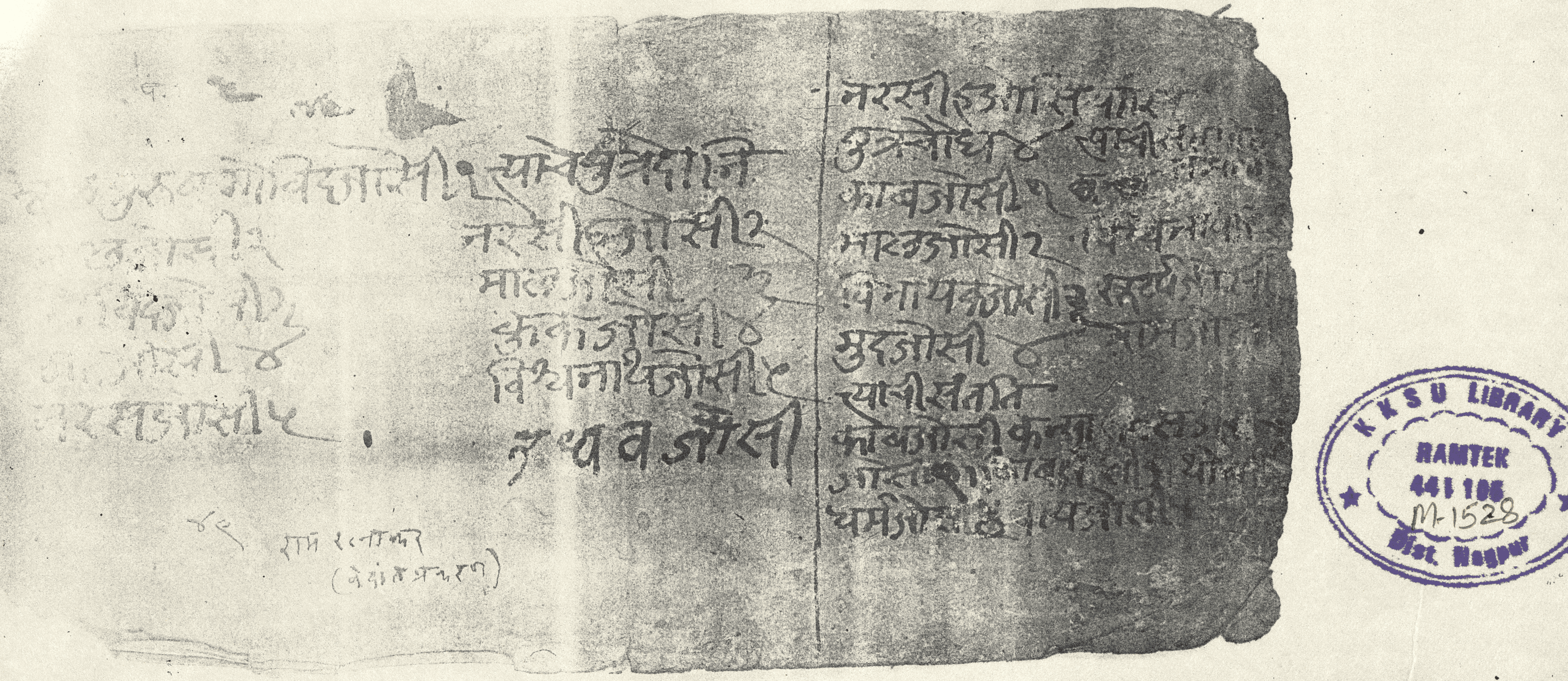

[illegible] गोविंदजोसी १ [illegible]
नरसी[illegible]जोसी २
माल[illegible]जोसी
[illegible]जोसी ८
विश्वनाथजोसी ९
[illegible] थ व जोसी

नरसी [illegible]
[illegible] जोसी [illegible]
[illegible]जोसी २ [illegible]
[illegible]जोसी २ [illegible]
मुदजोसी [illegible]
स्वामीसंतति
[illegible]
धर्म[illegible]जोसी

४८ राम रत्नाकर
(वेदांत प्रकरण)

Acc. No. ~~242~~. M-1528

Title- रामरत्नाकर: सटीक: उद्भेद्.
= वेदान्तप्रकरण:

Author - महामुद्गल.

Date - ?

Subject - वेदान्त.

folio - 1-16, 18 (17 No. folio missing)

Xerox - 34.

K K S U LIBRARY
RAMTEK
441 106
M-1528
Dist. Nagpur

Checked 2012

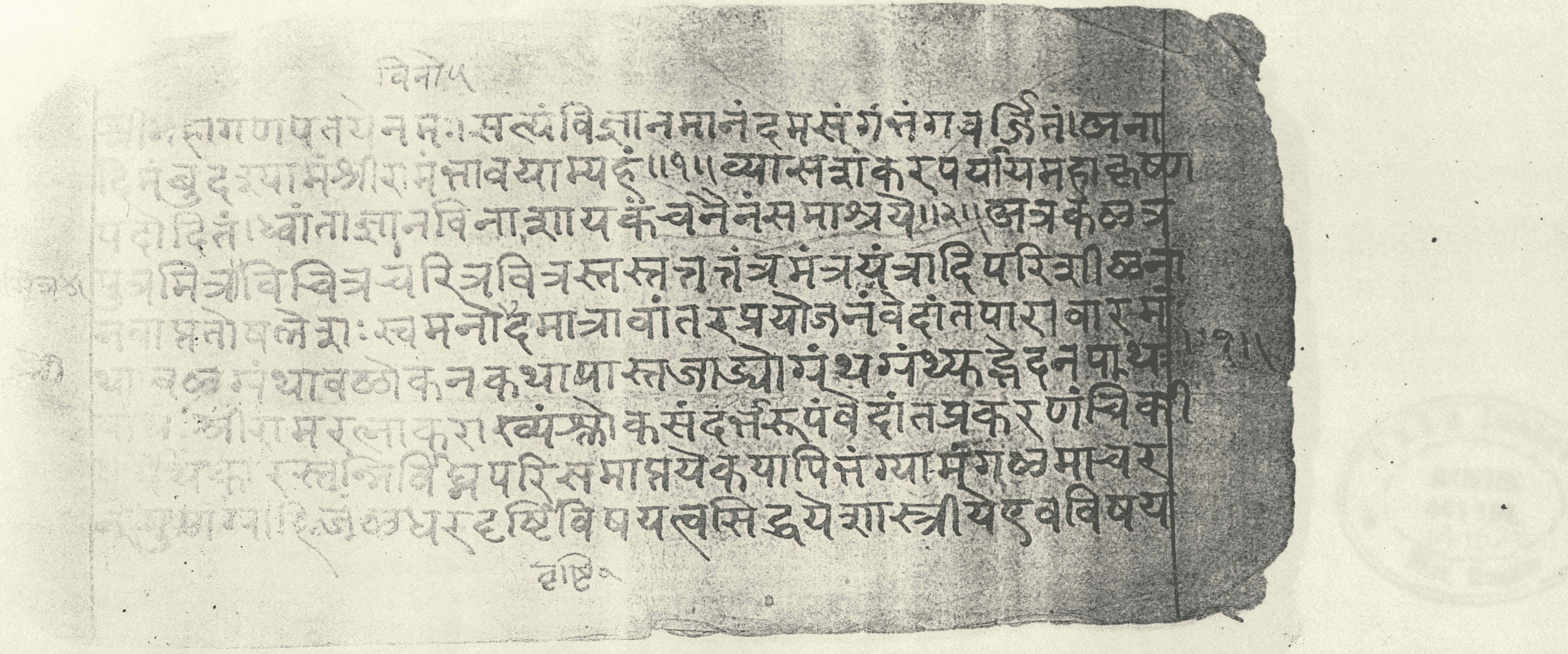

विनो० ५

श्रीमहागणपतये नमः सत्यं विज्ञानमानंदमसंगं त्वंगवर्जितं ॥ अना-
दिमं बुद्ध्यामं श्रीरामं त्वावयाम्यहं ॥१॥ व्यासरत्नाकरपर्यायमहाकृष्ण-
पदोदितं ॥ ध्वांताज्ञानविनाशाय केवलेनेनं समाश्रये ॥२॥ अत्र केळत्र
पुत्रमित्रौ विविचित्रचरित्रविचित्रस्तस्तत्र तंत्रमंत्रयंत्रादिपरिशीळना
नवाप्ततो मळेन्राः स्वमनोदमात्रावांतरप्रयोजनं वेदांतपारावारमी ॥१॥
मांसळ ग्रंथावळोकनकथापास्तजाड्यो ग्रंथग्रंथ्युच्छेदनपाथः
श्रीरामरत्नाकराख्यं श्लोकसंदर्भरूपं वेदांतप्रकरणं चिकी-
र्षुः रत्नानि विघ्नपरिसमाप्तये कयापि त्वंग्या मंगळमाचर-
न् धरदृष्टिविषयत्वसिद्धये शास्त्रीये एवविषय

दृष्टि०

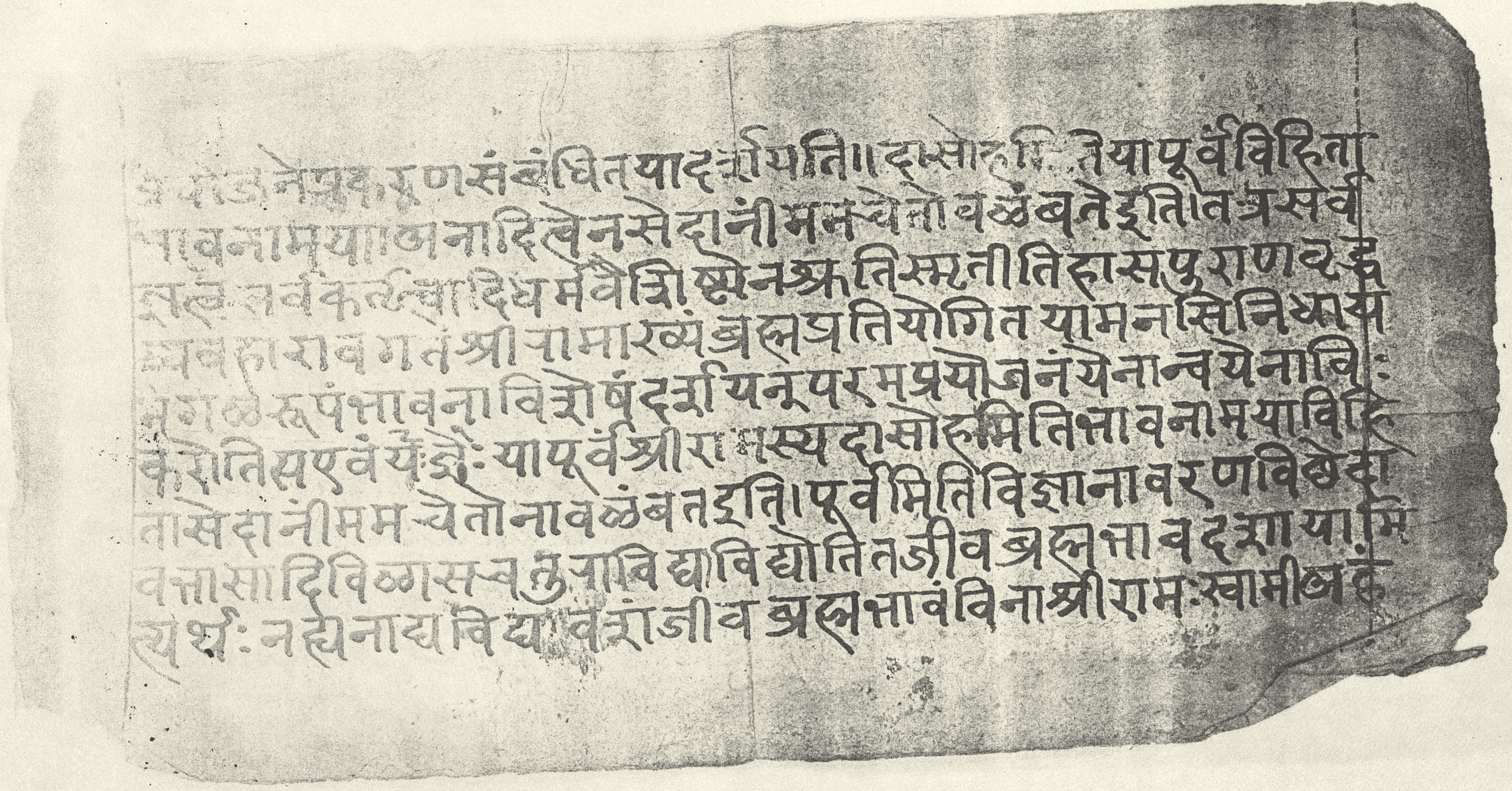

त्रयेडनेप्रकारेणसंबंधितयादर्शयति॥दासोहमितियापूर्वविदिता
भावनामयाऽनादित्वेनसेदानींमनश्चेतोवळंबतेइति।तत्रसर्व
शास्त्रे सर्वकर्तृत्वादिधर्मवैशिष्ट्येनश्रुतिस्मृतीतिहासपुराणवेद्य
व्यवहारावगतंश्रीनामाख्यंब्रह्मप्रतियोगितयामनसिनिध्याय
मंगळरूपंभावनाविशेषंदर्शयनूपरमप्रयोजनंयेनान्वयेनावि:
करोतिसएवंयेंऽशेः यापूर्वश्रीरामस्यदासोहमितिभावनामयाविदि
तासेदानींममचेतोनावळंबतइति।पूर्वमितिविज्ञानावरणविछेदा
वत्तासादिविळासस्वरुपाविद्याविद्योतितजीवब्रह्मभावदशायामि
त्यर्थः नह्यनाद्यविद्यावृतंजीवब्रह्मभावंविनाश्रीरामःस्वामीअहं

दासइतित्तावनासंत्तवतीतित्तावः नन्वविद्ययात्वयिप्रथममुपदर्शिते
नहिस्वामीतिकस्यदासःस्यांइच्छामिनिवाप्रथमतयोपदर्शितेनत्वमित्ति
कथंदासःस्यामिस्याशंक्याहअनादित्वइतिस्वामिसेवकयोरितिशेषः
जातिद्या तत्संबंधवजीवब्रह्मविद्यागोपनादिरितित्तावः ततश्चावि
द्यासंपादितजीवनौवस्तुळभदास्योपळक्षितसकळानर्थपरंपराया
इदानीमनावंवदनासहेतुसकळानर्थनिवृत्तिःपरमस्यप्रयोजनं २
मुले [illegible] नासनुसंधेयंनन्विदानींदौःखांजनवादस्वयाळक्ष्योयेनत्वं को२
दु [illegible] डमातडाचडा [illegible] बिडौजोदंडपाणिजअंघ्रिपाळकापाळनपंडि
तादिशिरपिडुखापंमार्तंडान्वयचडामणेर्दास्यमपास्यसुखितो

ला२

स[illegible]कापनोदाय मंगळरूपद्वितीयत्तावनाविष्करणव्याजेन परमवि
षयंदर्शनाय न्वायमेव श्लोक एवं व्याख्येयः दासोहमिति शब्दानुविद्धाय प्रका
वनामेयाविहितासेद्रानीत त्वमसीति वेदांतमहावाक्यस्य शक्तितात्पर्याव
धारणादक्षरेऽनादित्वेनेति दासोहमिति शब्दस्यादित्वतो यो दाशब्दस्त
द्राहित्येन यावान् शब्दो वशिष्यते तेतदनुविद्धासोहमित्येवंरूपा मम चे
तोऽवळंबतइति एवं च व्याख्यने जीवब्रह्मानुस्यूतैकानंदघनचैतन्या
वळंबीसाक्षात्कारो वेदांतसाध्य इति मुक्तानंदघनचैतन्यैकरसस्य
परमात्मनः परमविषयतेति भावः ॥१॥ ननु कैयमनादिरविद्या नाम
यासत्तामात्रोपकारि[illegible]षपाणिगृहीतीव नर्त्तगी ननताळादिकळाक
ळापकमनीयाः [illegible]तद्दर्शितविळासहासशोकक्रोधोत्साह

गौ २

उयजुगु॰ [illegible] री रि नजीवभावाविद्यावेशनर्थात्मकं बंधमस्ति
नीयदर्शयति [illegible] स्वरूपानंदविघा[illegible]गस्याव मिथ्याज्ञानातिरिक्तामुपलभाम
हे कश्चायं महानूब्रह्म[illegible] त्व [illegible] ब्रह्मसाक्षात्कारो य एवंरूपामपि तां बा
ळिपिंडीमिव ग्रसत्तू मोसेद सत्तामवळंबते ऽत आह ॥ ।अहं [illegible] नब
[illegible] न्यो वा मम मोचकः स्वभावादेव बंधो मे मुग्धापि स्वभावत इति ॥
[illegible] विकल्पनीयं केयमविद्येति किं तस्या अबाध्यत्वलक्षणसत्तायोगि
[illegible] त्वमुतच्छिद्यते ऽन्यस्य सत्ता नास्तीति किं वा सतान्यस्य
[illegible] किं वा भावत्वेन विवक्षितार्थक्रियासामर्थ्ये वि
[illegible] रूपत्वमात्रं आद्ये [illegible] पक्षे माहाहमस्मीति अहमिति [illegible] वेम

अ

नाद्ये
नि:
॥२

6

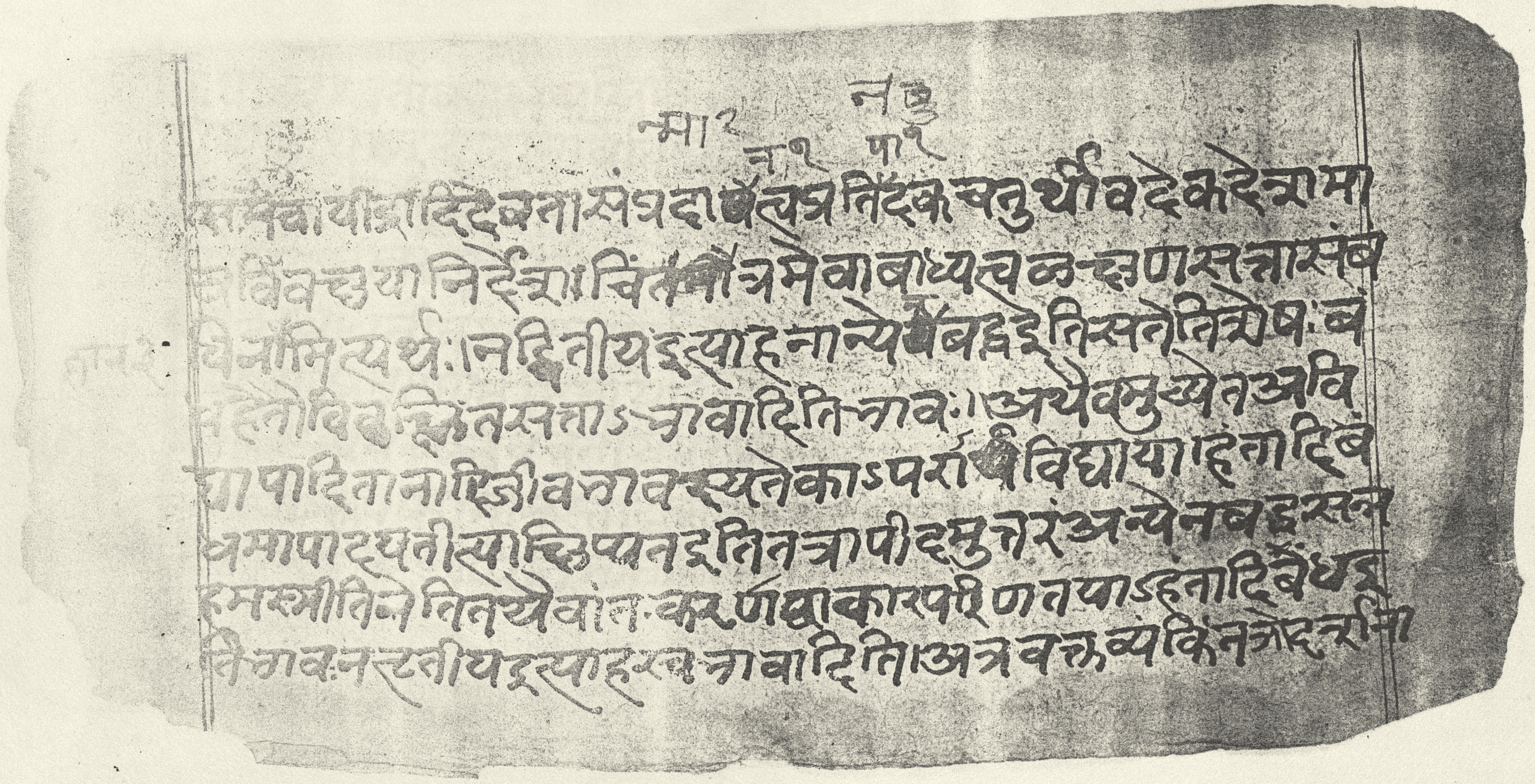

न्मा॥२ नु॥
न॥१ पा॥२

स मैवायीज्ञादिदिवनासंग्रदार्थैत्यत्र तिंदक चतुर्थीवदेकेदेशामा
न विवचुयानिर्देशा॥ चिंतनीत्रमेवावाध्यत्वक्षणास्त्वासंव
येनामित्यर्थः॥ न द्वितीयइत्याह नान्येबहइतिस्वतेतित्रेपः व
न हैतोविवक्षितस्तत्वाऽन्वावादितित्वावः॥ अथैवमुच्यते अवि
धापादितानाप्रिजीवन्नावस्यतेकाऽपरार्थविघायाहंतादिवे
षमापापदपतीत्याच्छिप्पान इतितत्रापीदमुत्तरं अन्येनबहइत्सन
हमस्मीतिनेतिनयैवान्तःकरणाकारपरिणतपाऽहंतादिवैधइ
तिभावः नतृतीयइत्याहस्वत्वावादिति॥ अत्रवक्तव्यं किं न तोदत्वीभा

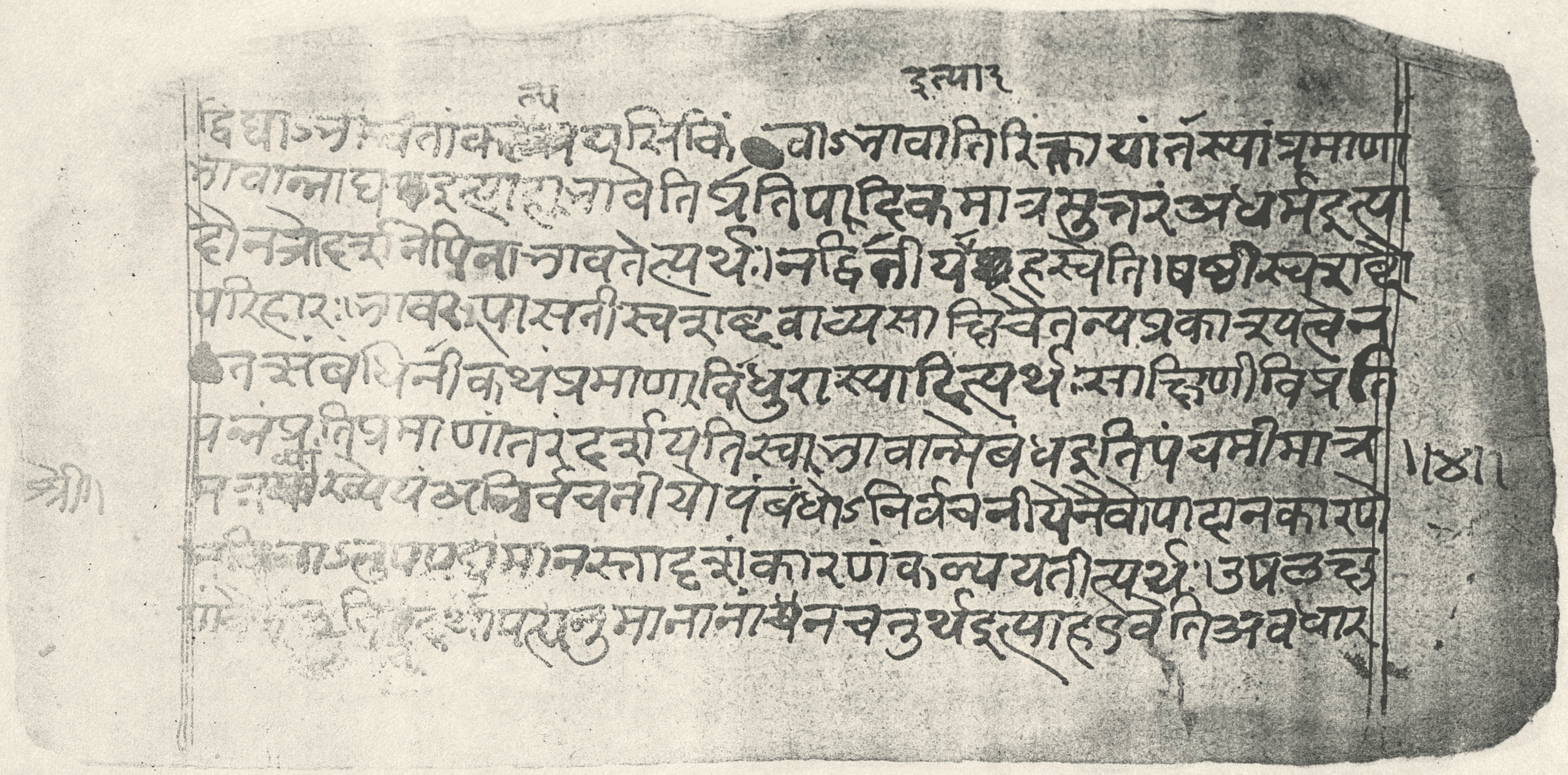

त्प इत्याद

दिधाऽभावितांकल्पयन्निति । वाऽभावातिरिक्तायांतस्यांप्रमाण
भावान्नाध कइत्याहाऽभावेति प्रतिपादिकमात्रमुत्तरं अथमेदृत्या
दोनत्रोरुस्रंनिपिनाऽभावतेस्यर्थः । नहितीये कइस्येति । षष्ठीस्वराद्यै
परिहारः ऽभावरूपासनीस्वशब्दवाच्यसाक्षिचैतन्यप्रकाशत्वेन
तसंबंधिनीकथंप्रमाणादिधुरास्यादित्यर्थः । साक्षिणीविप्रति
पन्नंप्रतिप्रमाणांतरंदर्शयतिस्वात्माभावान्मेबधइतिपंचमीमात्र ॥४॥
श्री॥ मनर्थस्वपंचंअनिर्वचनीयोपंबंधोऽनिर्वचनीयेनैवोपादानकारणे
[illegible] ऽनुपपद्यमानस्तादृशंकारणंकल्पयतीत्यर्थः । उपलक्ष
[illegible] अपरानुमानानांचैन चतुर्थइत्याहऽवेतिअवधार

8

प्राद्युं तिज्ञानवदास इत्यर्थः तमसैवेदमा[illegible]तमासीदित्यादि
कः तिन्योन च्योतिज्ञानमेवाविद्येति [illegible]चावः । यद्योक्तं क स्वायमिति
त्र किमविद्या[illegible]पादत्तः करणपरिणामास्ता साक्षात्कारपदाभि
धेयान्मुक्तो घटादिसाक्षात्कारोपि साक्षात्कारत्वाविशेषान्मुक्ति
साधनं स्यादित्यापाद्यते किं वा ब्रह्माविद्याव्यतिरिक्तांकोवा
त्तिना साक्षात्कारो यो मुक्तिसाधनं स्यादित्यनुपलब्धानंदत्वाव
आपाद्यते नाद्य इत्याह ममेति । यो मोचकः स मम संबंधी साक्षा
कारो नान्यो घटादिसंबंधीत्यर्थः द्वितीयं त्वित्यापत्तिरित्याह नान्यो

भमावेन्द्रकइति स्पष्टं ननु तर्हि साक्षात्कारस्याविद्यापरिणामस्य
मात्तस्य बंधैकहेतुत्वात्कथंमोक्षहेतुत्वेसात्रांकयाह्यवेति
चाराद्द्रवार्थेअन्यइवममभोवकोनेतिकाकुःयद्वाहिंसा
मादिमननंनिदिध्यासनैर्यथायथंसंस्कृतांतःकरणवेदांत
वाक्यजन्यःसाक्षात्कारोबंधहेतुश्चविद्यापरिणामादन्यइ
वसाननूलवसेक्सहेतुबांधेतिनिवृत्तिहेतुरित्यर्थः।नचैवंवि ॥५॥
शिष्टप्रमाणजन्यस्याप्यविद्यापरिणामस्यानपायात्कथंस
जातीयपरिणामांतरनिवृत्तिलक्षण [illegible] नुकूलहेतुत्वेसारां

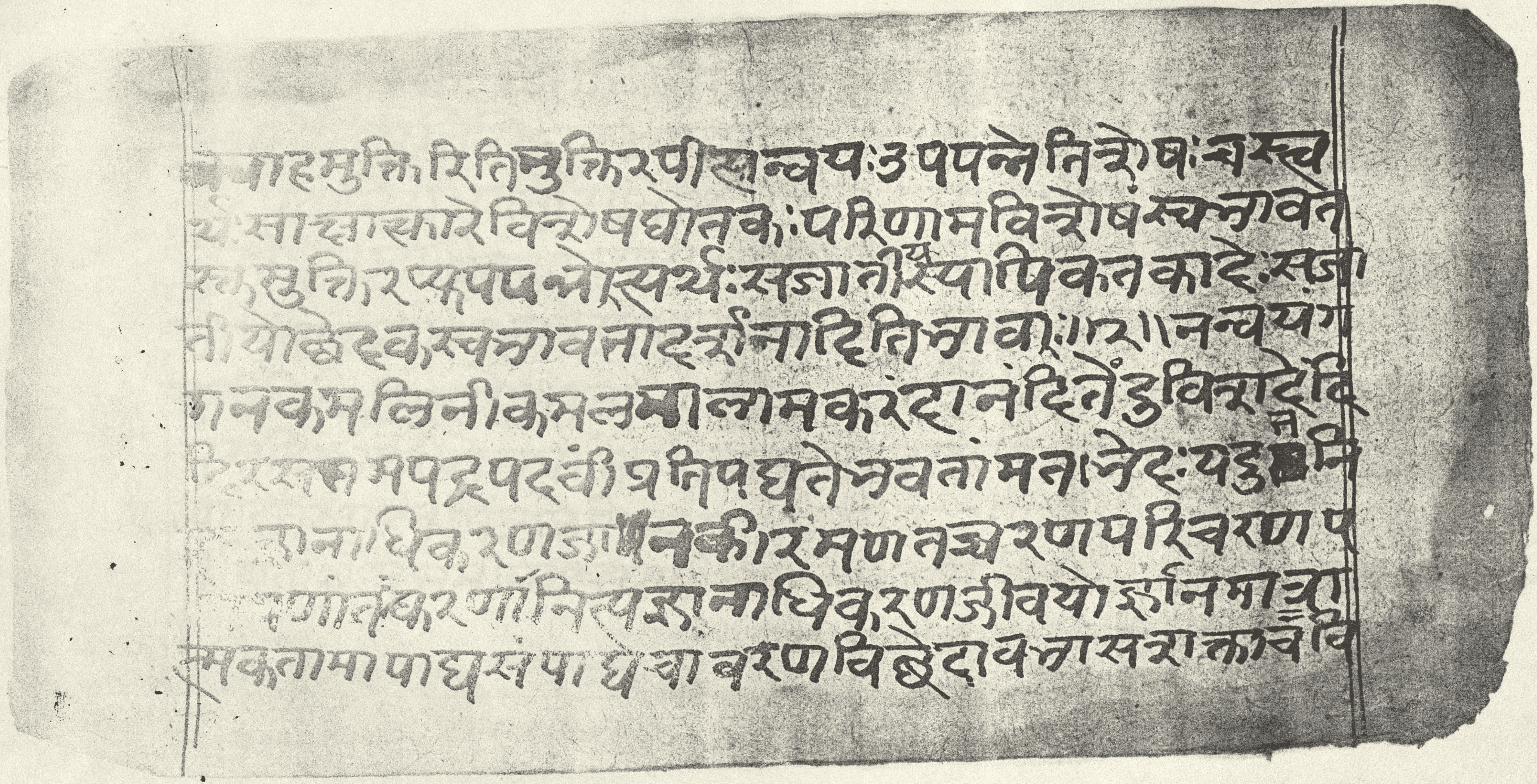

[illegible]थाहमुक्ति । रितिनुक्तिरपीसान्वयः उपपन्नेतिशेषः । चस्व
र्थः साक्षात्कारे विशेषद्योतकः परिणामविशेषस्वभावेत
स्य मुक्तिरप्युपपन्नोऽस्यार्थः सजातीयस्यापि कतकादेः सजा
तीयोऽविद्यस्वभावतादर्शनादिति भावः ॥२॥ नन्वयग
गनकमलिनीकमलमालामकरंदानंदितेंदुविरोदि
[illegible]रसमपद्रपदवीं प्रतिपद्यते भवतां मतान्नेदः पटु[illegible]नि
ज्ञानाधिवरणज्ञा[illegible]नकीरमणतच्चरणपरिवरणप
[illegible]गानंकरणानित्यज्ञानाधिवरणजीवयोर्ज्ञानमात्र
मकतामापाद्य संपाद्यचावरणविच्छेदावकाशसत्ताकात्र्वं वि

श्रीमत्तानिमौ दृश्यौ मुक्तिर्निरूप्यत इत्याशंक्य विज्ञानमामं
कलौ निष्पत्ति सिद्धा श्रीमच्चुन्कुल्लतिलकस्य तावद्विज्ञान
रूपतां निरूपयति सर्वविदिति सिविज्ञानं श्रीरामइति निश्चि
नुवे पिंजल्लाधिकरणन्यायान्नात्रास्ति सप्तमीति अत्रेति निश्चि
तमिति संबध: भावयोरस्तीति शेष: नात्र संदेह इति भाव:
स्त्रीति वि. मित्यपेक्षिते सर्वेस्यादि संबंधनीयं ननुकथमिद
मसंदिग्धं श्रीरामप्रातिपदिकात् प्रथमा सप्तम्योर्विप्रति स ॥६॥
त्य त्वादिति आह एक पिंजल्वे ति प्रथमाति एकेकारणात्रो केधिकरण
स्थितार्थ: सप्तमीनोप्यपणीयेति भाव: अयं भाव: सर्वविषया
पत्ति:

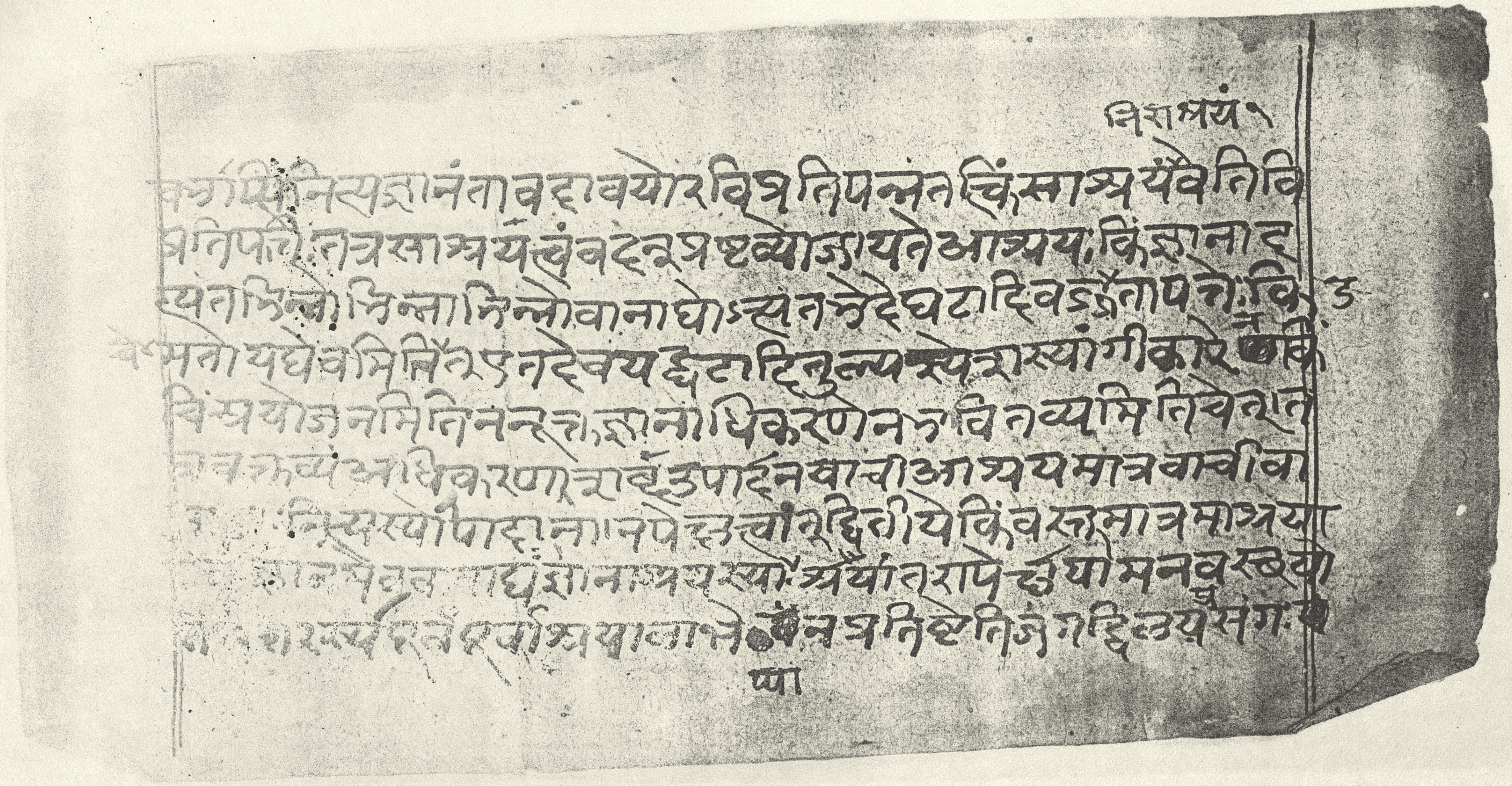

विशामयं १

कर्माणि निसज्ञानं तावद्द्वयोर विप्रतिपन्नत किं साश्रयं वेति वि
प्रतिपत्तौ तत्र साश्रयत्वं वदन् प्रष्टव्यो जायते आश्रय. किं ज्ञानाद
न्यत भिन्नो भिन्नाभिन्नो वा नाद्यो ऽन्यत्र ने देघटादिवदतापत्तेः कि ३
बे मतो यद्येवमिति नेत्र नदेव यद्घटादितुल्यस्य स्पष्टास्यांगीकारे वि
विस्य योजनमिति नन्वत्र ज्ञानाधिकरणेन न चितव्यमिति चेत् तत्
तत्र कथं आधिकरणात्वार्थ उपादनवाची आश्रयमात्रवाची वा
[illegible] निरूपस्योपादाना नानपेक्षत्वाच्च द्वितीये किं वस्तुमात्रमाश्रया
[illegible] केवल नाधिज्ञानाश्रयस्य अर्थान्तरापेक्ष्या मनवस्था
[illegible] स्वरूपं स्वं दृष्टाश्रयाभावा ने न प्रतिष्ठेति जे गद्दिव्यसंग

प्पा

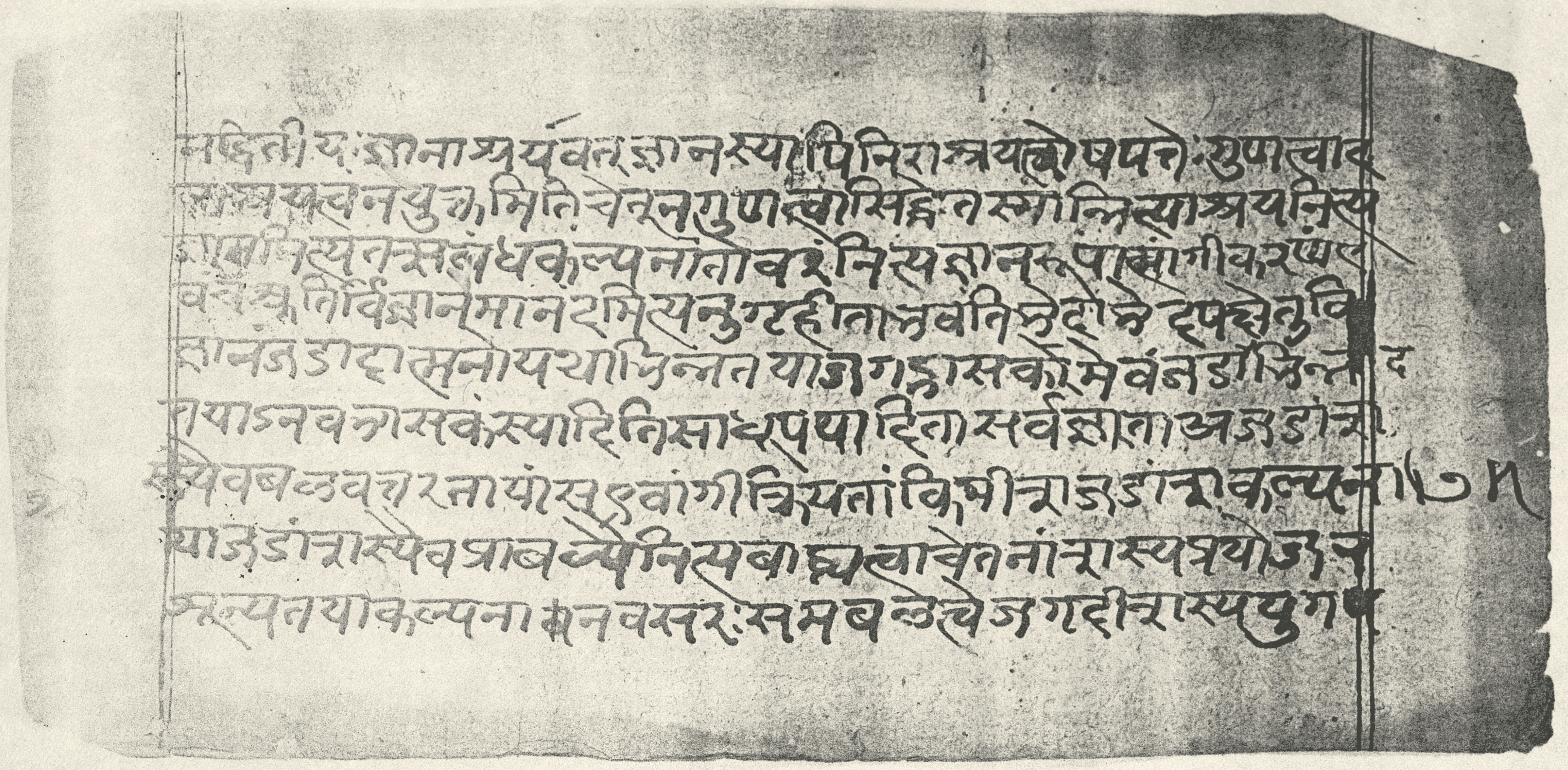

नद्वितीयः ज्ञानाश्रयवत् ज्ञानस्यापि निराश्रयत्वोपपत्तेः गुणत्वाद
ध्यवनयुक्तमिति चेन्न गुणत्वासिद्धेः तस्मान्निराश्रयनित्य
नित्यतत्संबंधकल्पनातो वरं निरसज्ञानरूपात्मांगीकरणमे
वेत्यत्र श्रुतिर्विज्ञानमानंदमित्यनुगृहीता भवति भेदोपि हेतुवि
ज्ञानजडाद्यात्मनो यथाभिन्नतया जगज्ज्ञास्यते को मे वं जडाभिन्नत द
याग्नवन्नास्यवं स्यादिति साध्यपथ्यादिति सर्वज्ञाता अजडां
स्येवबलवत्तरतायां स्वत्वं गीक्रियतां किं भीत्या जडांत्या कल्पना ॥७५
या जडांत्यास्यैव प्राबल्येन निरस्य बाध्यत्वाचेतनांत्यास्य प्रयोजन
त्यतया कल्पना न वस्तुतः समबल्ले चेजगदीत्यास्य युगप

14

पत्रवेद्यत्वात्सर्वेद्यत्वेस्यातामितिदिक्॥ लक्षणीवं विज्ञानात्मत्व
तापीत्यो॥ किं नित्यत्व[illegible]द्रोहमात्रेण किं वास्वेपि चेबाधानू कि
माप्रयोजनवत्त्वाद्दोषेक॥ प्रतीकारः नह्युलूकैरनिरीक्षितः
सवितेत्यनिरीक्षणीयास्यता प्रतिपद्यते द्वितीयेऽविज्ञानानां
ऽन्यतयाकरणक्रमानुरोधाद्विषयांतरप्रतिन्नासाच्चन्न
[illegible]यथावत्य विलक्षणीकर्तार्ईश्वरास्म कल्पानस्पत्वकारणत्वे
[illegible]नसर्वेशासर्वेविषयत्वेनस्थापितायां न किं विद्याकैयक
[illegible]मिसंक्षेपः॥ नरत्नीयः॥ विवक्षितप्रयोजनानुपलंभान्न तद
[illegible]मिति॥ सिद्धेसावरूपप्रकाशसंविदस्मादस्यास्यात्सपारः॥

[illegible]नुस्वामीसंविदात्मास्येवकस्यविंमायातंनैबहिस्वामिमि
[illegible]कारुठेकुरःसैरःपंच्चांपङ्कतिर्नाक्ष्पस्यनङ्गबेसातआ ४५
बिंबंप्रतिबिंबत्वेनमुखमुकुरविनाथाबहुलत्वजीवदे
नस्येतन्येतमोविनेति। अयमर्थः स्वा[illegible]दर्शसन्निधेर्मुख
मुखमित्येवव्यवह्रियतेनबिंबमितिनापिप्रतिबिंबमिति
खतिमुकुरआदर्शेयथाव्यवहारद्वयानाविंगितमपिमुखमे ॥८॥
वव्यवहारद्वयास्यसंभवतितथाऽसंगोदासीनमपिचैतन्य
मेवाविद्योपाधिसंबंधाद्बहुलतिजीवइतिवज्वतीतिभवति
रचामिसे[illegible]वकयोर्विज्ञानात्मसकत्वमितिअनेनसोपाधिका

श्री

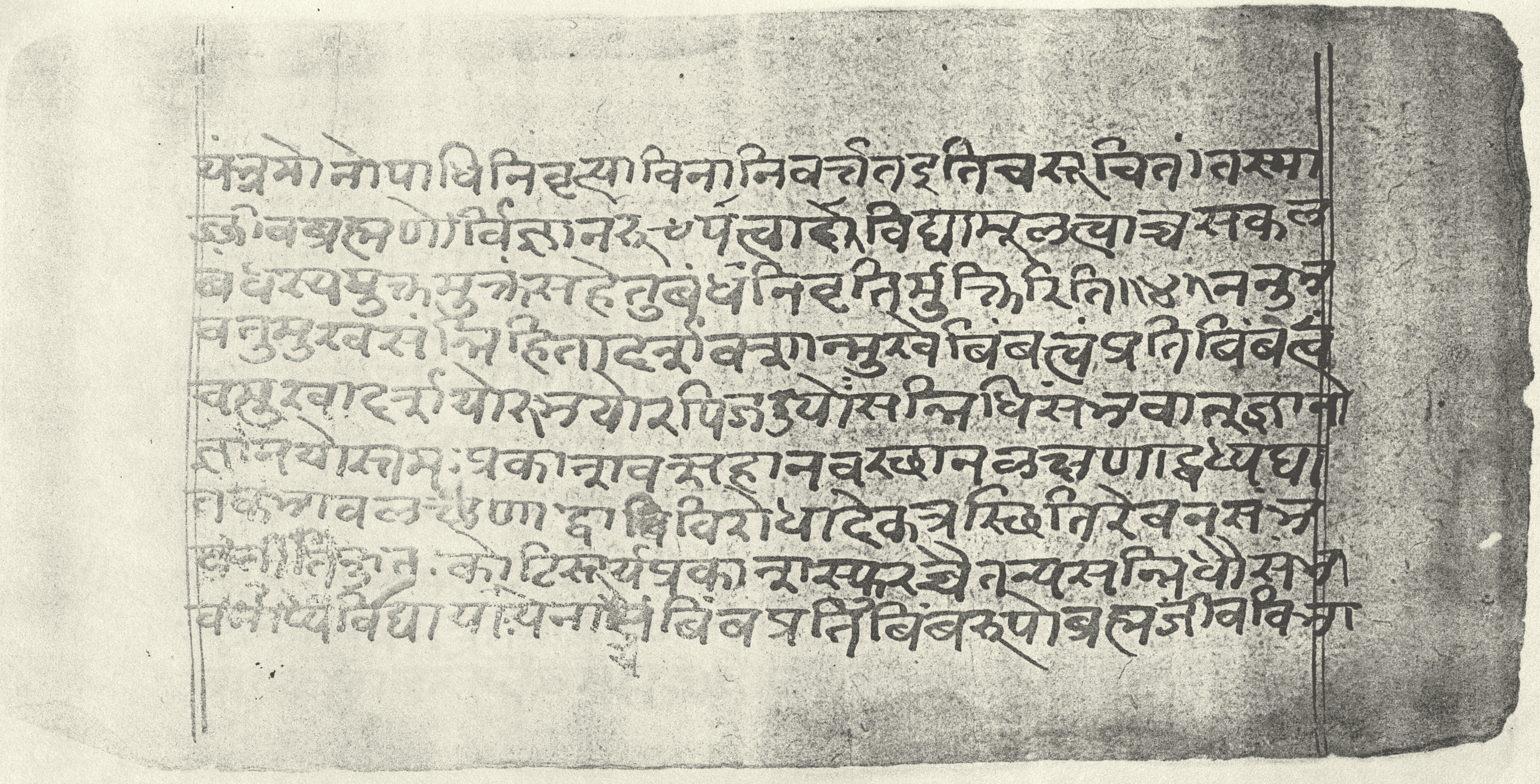

पंभ्रमो नोपाधिनिवृत्त्या विना निवर्त्तत इति चस्त्वितं।तस्मा
द्धो व ब्रह्मणो र्विज्ञानरूपत्वाद्दे विद्यामूलत्वाच्च सकल
बंधस्य मुक्ते मुक्तेस हेतुबंधनिवृत्तिर्मुक्तिरिति॥४॥ननु
वनुमुखसंनिहितादर्शोवस्थान्मुखे बिंबत्वं प्रतिबिंबे
च मुखादर्शयोरन्ययोरपि ज्ञयोसंनिधिसत्वात्ज्ञानी
नान्ययोस्तामः प्रकाशत्वावरूहानवस्थानलक्षणाद्ध्यपघा
तकत्वावलक्षणाद्वा विरोधादेकत्रस्थितिरेव न सम्भ
वतीति चेत्. कोटिसूर्यप्रकाशतुल्यस्फरद्वैतन्यसंनिधौ सर्व
वर्णोध्यविद्यापायेनात्मैबिंबप्रतिबिंबरूपो ब्रह्मजीवविभा

तै
ग॥ सुयादित्यांशुकुपथाकस्य चित्रामस्य सत्यपि तेजसा वि
शेषितमो विशेषतेजो विशेषयास्सवृत्तिसंनिधिरावणावि
कलेंद्रियस्याथमवापि नविषयतीत्याह॥ आलोकाघार्के यथा
र...स्य मन्यमिरागिणा दर्शयास्येवमग्राने चैतन्यावरण न
समामिति॥ अयमर्थः नृणाव तमः प्रकान्नायोः सहानवस्था
नं बद्धं [illegible] लांधकारम[illegible]पैकमासाद्य चिरकालावस्थितस्यापु ॥ ि ॥
ग्री। सोऽप्यवरवक्रकपदार्थप्रतीतेः॥ नहि तेजसा सहकारिणा विना
...रुंस्च विषयग्रहणायाश्चमिति वि[illegible]न एव तत्र तेजः नापि वध्या
बातकाल्लावस्थैकेन मसस्तेजो चातकत्वोप्स्रये[illegible]णो न तेजसा
घर से

माधादकेसेन बा[illegible] नाधः निरंतराविरलांधकाराकलितजगती
समुदयसौरालोकध्वंसप्रसंगान्नद्वितीयस्फुरत्स्यपि सहस्र
किरणेतरं वरछायातमसो दर्शनान्नाभावतः प्रसिद्धतेजस्तमसो
रपसार्यापसारकत्वाए वांगीकार्यं तथा च लकाप्रदेशउदि
तनस्य विन्नोऽपसारितं तमः सिद्धठरादौ निष्टतेन चोदितेन च
स्य विन्नोऽपसारितं लकादौ तिष्ठति छायातमसस्तेजोपसार
[illegible] नस्मात्र बतेजः प्रसारतीत्येषऽ वस्तु कोऽर्थः
[illegible] ति [illegible] पीच्छाकाया समबतेजसोऽविघातमो विलयइति
[illegible] पुनरिस्वर्बाक्ने नाट [illegible] तनेति विरोधितामा वस्तु पादाये

19

[illegible] हंतन्तद्दर्शितव, नावद्दति [illegible] रूपत्तमोक्ष
[illegible] मोरालीव नोस्सर्वं, तमद्दतिवक्तुं नत्राकयतेन स्येवसौ
[illegible] स्तुमेनिवर्तकचदर्शनात् आलौकदेशायो सं
[illegible] नावस्तमद्दति [illegible] वद्नास्साधूपपादितानां भगवतेस्फुल्लम
[illegible] लीकालापे. त्रास्यैव साधितेतु पत्तमोनावरूपत्र्याः वि
[illegible] यादृष्टांतसिद्धौ नत्तेजस आवरणविच्छेदाव गे सेच यथा
कथंचिदपि त्राक्रमितिनन्तु तथान्यताविद्यास्वरूपे दृष्टांताइति ॥१०॥
त मे विनोधोदृष्टांतनतु याऽचो ज्ञाव्यते दृति तथा चायमर्थे [illegible]
कस्यपराहूराहुस्वरूपेत मःतस्य तमस्यैव ज्योतिः त्रास्त्रादि प्रसिद्ध

९६।

KKSU LIBRARY
RAMTEK
441106
Dist. Nagpur

सलिलवसिद्धवस येमृ बाधाहस्य वहुर्दस्यालुवनव्यर्थवहार
हेतुमनंतस्यताविंवस्वरूपं विधामानामिव विधाय तस्य य२
यैमूल्यमिवतीव्रप्रकानाररूपमपिलरूपंचंद्रबिंबमिवैद्दर्शी
वलितथाशुक्लास्वरूपोद्धादनेनरा[illegible]गिणंरक्तेताधिव
रणंसिंदरबिंदुमिवदर्शयतियथाऽवमूढानुअज्ञानारव्यतमः
पटेस्फुरत्वप्रकाशंस्थेनान्यस्यावधूरणोनोसत्तायाऽवापा
दनेमगांजीविमिवतथारागिणमिवविक्षेपणादियुक्तमिवद
र्शयतीति ॥५॥ नन्वेवमसंगोदासीनंस्फुरचैतन्यमात्रप्रति
[illegible]मिकर्तेराधिकरणात्वसप्यविधादृष्टोपिसकलभुवना

१

21

त्नवस्य

[illegible] न स्वलगत तोनुवानीवदनुगावितचैतन्यस्य
[illegible] जीवनो [illegible] तासनेयेन तेनस्यदास्यंस्यादित्याशंक्य बिंब
प्रतिबिंबयो [illegible] तत्र परिहृत्ता मध्ये तामाशंक्य चैतन्यायेन नि घे
ईशमाहात्म्येन प्रतिबिंबत्वमापन्ने मयि दीनेस्वमायया यन्नाभि
मानुसरत्स्वामी बिबीभवतीत्यायवदिति। अयमर्थः स्वशाब्देन बि
नि न मातृमांशेधीयते तस्य मायानदा [illegible] याऽविद्येत्यर्थः। तयाउपा ॥२२॥
धिभूतया प्रतिबिंबत्वमापन्नेऽथवा चैतन्ये इति विन्नाष्पहेयत मिम
श्री। मयि जीवरूप इत्यर्थः। प्रतिबिंबत्वापन्नस्य चैतन्यस्यैव जीवत्वा
दिति भावः। दीनेसकलानर्थ [illegible] प्रतिपन्नेसतीत्यर्थः। इव [illegible]
ग्र

६२

सतियो बिंबो जवति बिंबतां प्रतिपद्यते विदामा समे स्वामीतिय
[illegible]रथ्याहारे जरोजनानस्य विक्रोषसज्ञामोराघव इति अनेन
[illegible]बुद्धेर्लसन्तिस्वामीतत्राविर्भवतीति लोकस्थितिरप्यनु
जो बिंबनायाको हेतुरन उआहनामेवाविद्यामेवानुसरन्ति
निप्रतिबिंबचोपाधिव्यतिरिक्तोन बिंबतयानुपाधिरिति नि
सन न्वज्ञानस्य चिद्दाश्रयत्वे को विषय इति चेत् अंधकारस्य वा
[illegible]पवरकाश्रयत्वे को विषयः तस्य विषयापेक्षैव नास्तीति
सिन्नरूतरामस्यापि कथं तस्ये ज्ञानमिसूक्लेकस्ये याश्रयावि
प्रयापेक्षादे[illegible]तिदेत्राद्वस्येनाक्ष[illegible]दिंब्र मःप्यथाहि
ण्गा ति

स्थितिरि[illegible]स्फुरणेन विषयापेक्षाऽगमनमिस्य नैतु भवतिम ये ल
यादिशि स्फुलि[illegible]नेच तस्मिन्नेव नैव विषयपेक्षायेन धातुना
न [illegible] सम्बध्यते तस्य सकर्मकचैविशिष्टस्य सकर्मकमेव चास्व
मनियतन्द्रीनिस्क[illegible] अन्ये तु चैतन्यमेवाज्ञानस्याश्रयो व
यपाहस्यचसाङ्क्षः। तदेतत्साधनोद्देदिविवेचयिष्यामो मायावि
यो पारायोनिको भेददृस्यवो आविद्याया अवस्थाविशेषद्
[illegible]नेतल्पव नासंगोदासीनचैतन्यप्रतियोगिको ममसंदो
[illegible]मतीयस्वामिनो न च भासे न तदास्यं न स्यात् किंतु त
[illegible]नियोगिकस्वकेदृढ वेति सिद्धं [illegible]नेतु कथ प्रतिबिंबस्तरप
न

वि
ष्टि
॥१२॥

24

ग्रोसे

नं वविंबाद्देदद्दैवेतिवदसियावतानुत्र [illegible] दसेवावा गहतद्दूस
वाक्याह॥ अज्ञानकृतनदास्योहमित्यु चानुभवो विनु: प्रसं भेद
नदृष्ठो नुभवेनाभ्याहत्वसेव वेदृति॥ अयमर्थः॥ अज्ञानेनावि
द्ययाकृतमापादितं दास्यं नेदायस्य द्वैत्रोऽहमास्मिन्विषये
नुभावन्नाक्त आविधक: भेदविषयेऽनुभव: [illegible] इत्यर्थः॥ यद
नुप्रसज्जिज्ञासिका दृष्टिरहेतिमद्दीयामिदंहुरवं [illegible] तिवत्तद
नुभवसिद्धस्यानीकृच्चनसिद्धोहं सेवक: [illegible] नुरवात्मने व
न्यालीना [illegible] दासाचादितिभेदानुवादेवय प्रसक्तिज्ञासावबेवती श्र२
नभावे [illegible] कानुसारेण न तु यद्दास्यकवोमितं नो विकिं तु सेया

दृशानेन १

॥२

कारं तज्ञानमीत्यत सम्मनः साक्षिकं यस्यास्ति ज्ञानदृष्ट्यविचार
दृष्ट्यानु— त्युयस्येज्ञादृयोदास्यनळ कंतेतरस्याह कथंदास इत्यर्थः ॥
॥ नान्येवेत्ति मुवनालिन वृत्रा नाधन्त्राक्षासूत्र धारेण सर्वे[illegible] ज्ञेन
स्य सर्वज्ञोपि विक्तदुण्यपरिपाकेनरघुनायकेनाभिहितस्त्वं स ग
त्कर्त्तासर्वेत त्व्यस्यादृत्स्यान्त्रा कयाह ॥ ब्रह्मण्णोहम लिन्न नैापि न स
श्रम। र्वज्ञश्च मान्य ये । नीचामुखालिन्नमपि मुकुरा स्वं किं तुच्छेल
मिति अर्थः स्पष्टः ॥ अयं नाव ॥ मुखपरमार्यतउच्चकेपि ननाद ॥१२॥
व्यवहारस्त्वत्रमुकुरस्य मुखमालिन्यव्यवहारोस्या[illegible]वतिय ग्र २
थातथोसर्वोवज्ञास्वकेपि चैतन्यसर्वज्ञात्वव्यवहारोमच्चिंचित

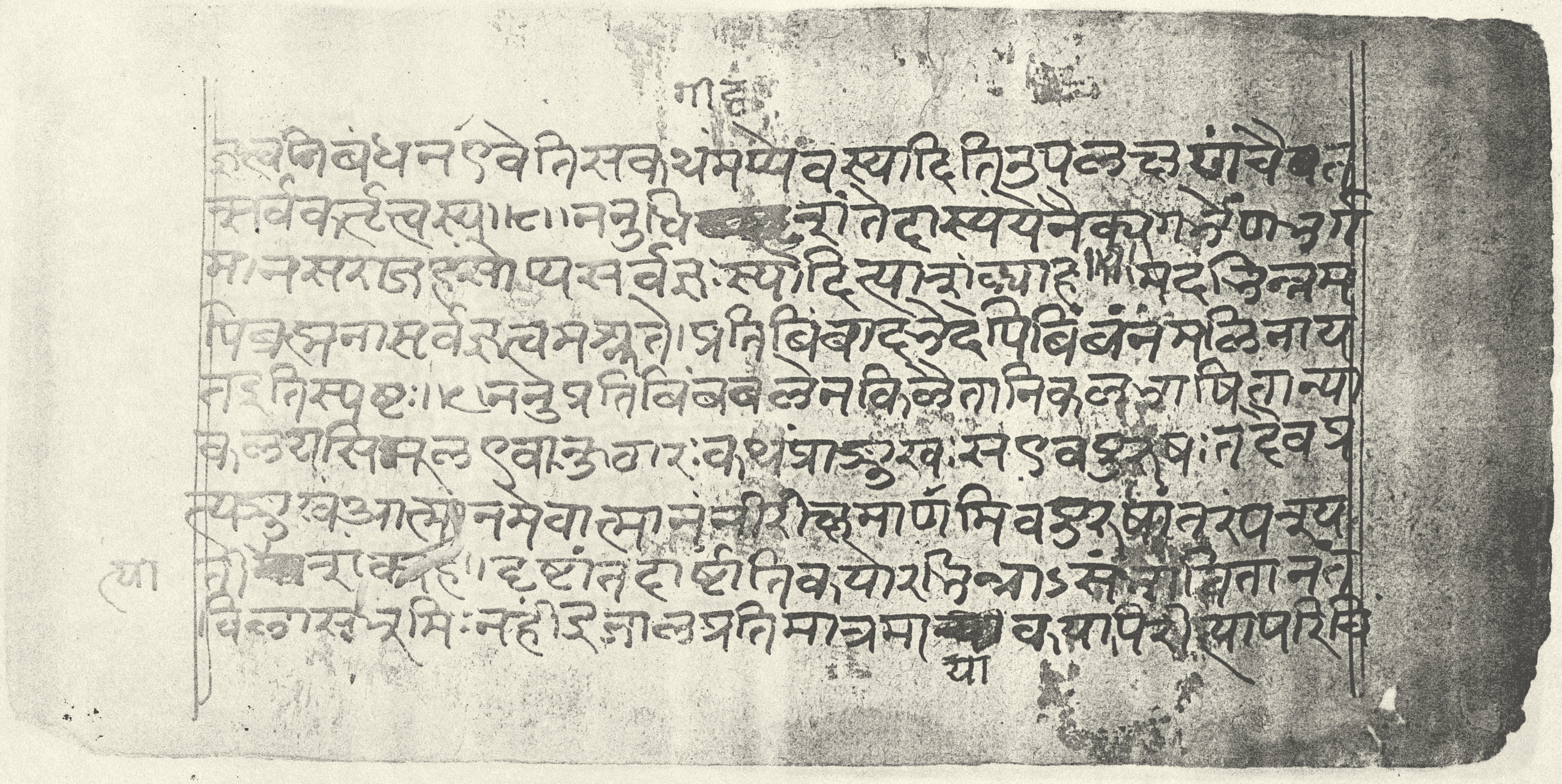

गी॰ह

हृत्वपिबंधन एवेति सर्वकार्थमप्येवं स्यादिति तु पक्षद्वयं चैव[illegible]
सर्ववर्तित्वस्य ॥८॥ ननु घि[illegible]रां ते दास्यपयनैकरणगतेर्णन्नगौ
मानसरजहंसोऽप्यसर्वज्ञः स्यादित्याशंक्याह ॥ मदन्निन्नम
पिकसनासर्वज्ञत्वमभ्युते। प्रतिबिंबादर्शदेदपि बिंबं न मलिनाय
तइतिस्पष्टः ॥९॥ ननु प्रतिबिंबवलनेन किं केतानि कलङ्काषितान्या
त्मन्ययसि मल एवानुभावः। कथं प्राकृत्वः स एव कुरूपांतरेव प्र
त्यक्तत्व आत्मानमेवात्मानं नीरोहमाणं मिव कुरूपांतरपन्नय
त्या ती[illegible]नाकल्हा। दृष्टांतदार्ष्टांतिकयोरभिन्नत्वाऽसंभावितानतो
विकाराधिरूमिः नहि इं आलम्प्रति मात्रमा[illegible]कयापिरीत्यापरि
या

ज्या

तनीये किं चे[illegible]बिंबप्रतिबिंबभावे लौकिकपुरुषस्य वा बि
बप्रतिबिंबभावे अविद्यामात्रनिबंधनेप्य[illegible]सदन्यापन्नदृष्टां
तीक्ष्यानस्या सदन्यापन्नंनिरूप्यत इत्येतावानेव वि[illegible]ष इति नो
ना व॥ असंभावितेति ब्रूदः परिचिंतनीया विचारणीयेत्यर्थः॥
प कोपस्त्रीस्पर्शः॥ ननु सर्वत्र परिणतायामेवाविद्यायां चित्प्रतिबिंब
स्वीकारात्परिणताविद्यायां वा कथं जीवसंज्ञ प्रतिबिंबभावस्या:
न्यपरिणते मुक्तेरकारेण लोहपिंडेनैव तिमुखप्रतिबिंबःत ॥१४॥
त कथं वा त्वरपुष्पोल्लतिलकचरणकमलसंवाहनेनुत्रालकरंध
स्ल यस्याद्दूरान्नाकाममयाकरोति॥ ऊर्मिके मोक्षितपदस्प्रतिबिं

क्षा

बंधिधोऽर्ऽलोपरिणामेऽद्धिता ज्ञाने विद्रूपस्यैवमस्मिसदृति। अप
मर्थः परिणामोऽह्वितेऽनास्वपरिणामेऽज्ञानेऽवि[illegible]च्यायां
विद्रूपस्येति विद्रूपसंबंधीसदृति प्रतिबिंबः ऽएवमहमस्मि यथा
अकस्यौदि परिणामेऽहीनेजलेविधो प्रतिबिंबस्तद्वदिति॥ अयंभा
वः या ह्वास्य यस्य यत्प्रतिबंधोऽह्याहितावसीयते नहितस रि
णततस्य तिबिंबेज्ञाहि परिणतस्याद्दर्शस्यनज्ञाहिताऽदर्शनात्।
नचलोहगोल प्रतिबिंब[illegible]स्फुलततयालोके सिद्धो येन पर्यनु
योगः स्यादितेभुक्त्वा परिणामोऽवाज्ञाने विवक्षितः मद्रूपः प्रति
बिंबइतिमाचं, किंतु रूपमीति॥ ननु सन्निचयिप्रतिबिंबे

रा. २

बिंबरूपस्तुलक्ष्मीरामस्वामीसिद्ध्यंतिसिद्धेचतस्मिंस्त्वंचेतिबिंबरू
पःसेवकइतीतरेतराश्रयान्नोभयंसिद्ध्येतित्याम्नाक्याहींविंदकिंचि
युक्तेरप्यप्र युगेऽनादीन[illegible]नादिना।नद्वेदेवचदासोहमनादिजगदीकि
वो तुरिति।युक्तिःसंबंधःपौषस्पष्टः।अविद्यासंबंधवज्जीवत्वावाप्य
नादिरस्ततानेतरेतराश्रयतेति।।भावः।।८१।।ननुस्वयानादिप्रतिबि
बात्मकेऽस्यावाच्यःसर्वज्ञेतिबिंबानां[illegible]धीनप्रकाशत्वाद[illegible] ।१५।।
तस्तोऽस्नावाचस्ताचैगतंश्रीरघुप[illegible]तिसेवकत्वयेस्यात्वंकृपा
श्री हा।ऽह्यहंसर्वजगतामेऽस्यावरेवापरःनहिप्रकाशयस्त्वं
स्वर्योन्यनप्रकाशतपतइति।युक्तंशारीरतरवरेहिमकरादिप्रति

नागीतिसंपन्नेर्थे विशेषणार्थो निर्द्धारणे त्वक्किन्तु त्वर्थे एव
केवलान्यायां तिलक्ष्पिन्नो नाविवक्षित सत्येवा अखिलमनेका
लकतया ज्ञाप्यमान विशेषणोर्मवस्याथावृन्ने घटत्वरावच्छे
घ इति वाच्येकरसं ब्रह्मैकानं स्थाना दिग्गदयतः पातूरखडु रि
तिनैके कायवो व्यक्ति राम्प्रपितुं त्वाक्यते ममनु अर्थे कत्वादे
वाक्यं साकाच्छं वेद्धिन्नाम्नो स्यादिति न्यायेन यदुक्तं विशेष
णकब्रह्मसोहमिति विवक्षिते क्वचेन्नजीवस्य नानांतः काष्ष्प
दार्स्य मात्र प्रसक्तौ नानात्व निषेध द्वयैक ब्रह्मैकपा बोधिते
पितद्वन्त्य ब्रह्म विशेषणे तु यतेर विवक्षालक्षणेनतास्य

131

स्यैपाख्यां स्माम्नायते केन ब्रह्मणैक्यं किं नार्थिका पक्ष्मिमवेन
किं वौपनिषदेनेति अतः पुनरपेक्षाकरा द्वितीयो वाक्याव
पकोवलरः तियोहं स उक्तो विशेषणं ब्रह्मेति तन्नस्य नानो
कस्यैकनादात्स्यपूर्वावयवसामर्थ्यादिति न ब्रह्मणः सामा
न्यरूपतानाप्येकस्यानेकनादात्स्यपूर्वावयवसामर्थ्यादेवता
पिधधिमुक्तावघतिज्ञी विबद्धत्वस्यानादत्त्वादेवनत्वनाद्धेम
कौ पिपश्च बद्धत्व बद्ध विप्पतिस्स संकर्मकांडे तां दृशोऽनादरः श्रि
शकरणेनुपपः श्रुतिनावृतोऽर्थतो नादरणे चरतां न्य
तिनस्यतस्यौक्तेव एवनान्यत्रसत्त्वेति स्थितिः नयब्रह्मसंदेहः
सं

११८८

32

र्वीयावचनव्यक्त्याजीवब्रह्मभेदो निराकृतः॥ द्वितीययातथाब्रह्मभेदो
प्रतीं विनाकृतः॥ सामानाधिकरण्येन भेदः स्वस्थोपि संहृतः॥ एव
चैतेनान्वयोः सर्व पराक्भेदोल्लंघ्यं गतः॥ सजातीयविजातीयस्वगतभे
दैश्चिति स्फुटं॥ त्रयं गतेष्वंतस्यापरु पचोल पसंचिते॥ विरुद्धधर्म
लोनेतु विरोधादेवनत्रयपति॥ अखंडैकरससिद्धोयं ब्रह्माहानुडलं—मा५
निधः॥ तस्मादासो ब्रह्मस्य कालावतानादितांगता॥ सम्मूलान्नाम
नाम्नायसमर्थ्यो स्पतिसुंदरमिति॥ अल्लाहमस्म्याहं ब्रह्मसच्चि
दानंदविग्रहः॥ अल्लादिस्थावरांतानि मय्यहं तेषु संस्थितः॥ श्री॥
॥७॥

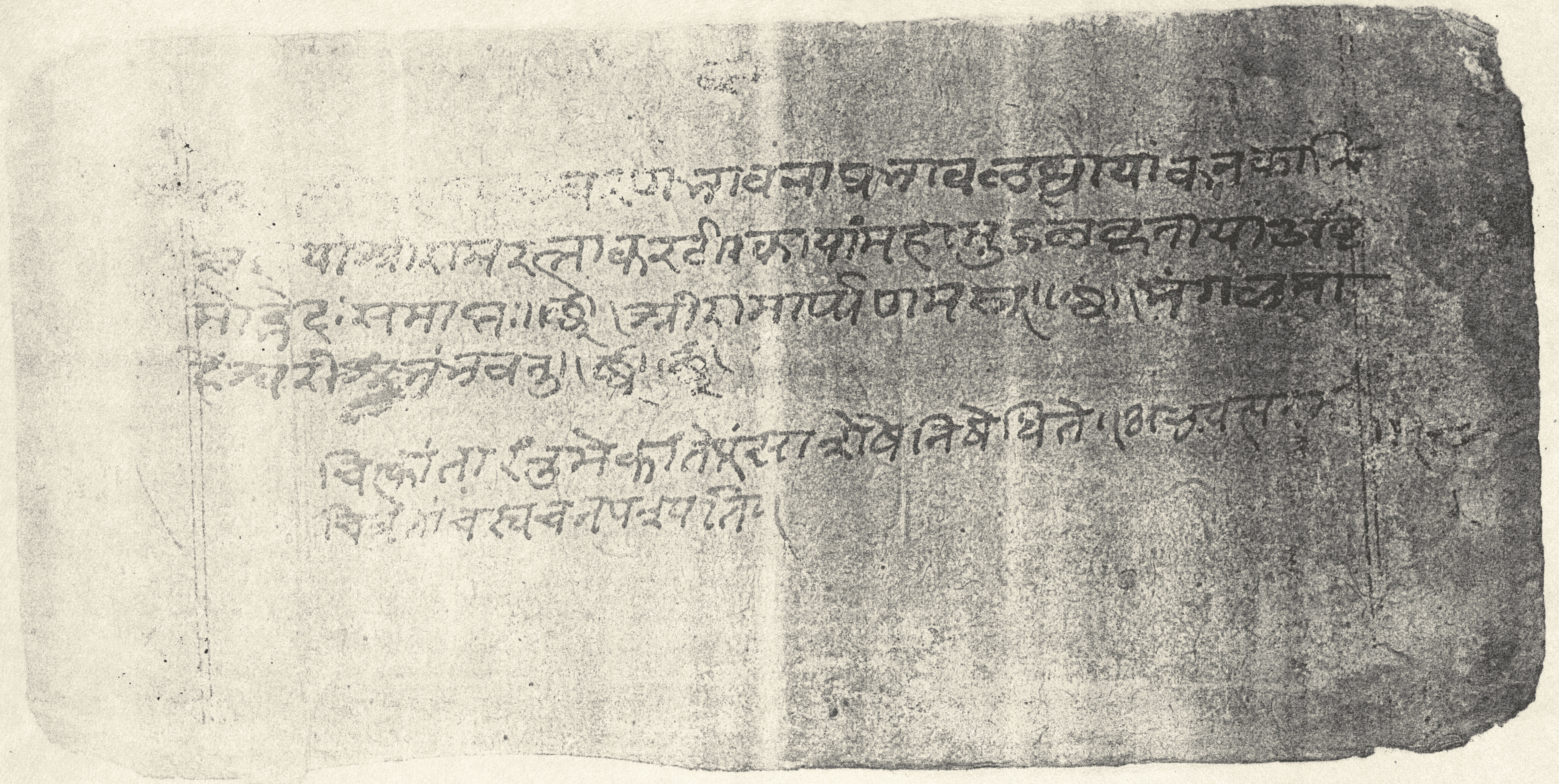

[illegible] नाथलावल्लभायां कृतकाभि
[illegible] रामरत्नाकरटीकायां महानु[illegible]कृतायां अ
मो[illegible] इदं समाप्तं ॥ छ ॥ श्रीरामार्पणमस्तु ॥ श्री ॥ मंगलमा
[illegible]कारी[illegible] भवतु ॥ छ ॥ छ ॥
विक्रांता रतु मे कांतेः संस्ता [illegible] निषेधिते ॥ [illegible]
सिद्धे गां वरस्य वनपस्य पतिः ॥

K K S U LIBRARY
RAMTEK
441 106
M-1528
Dist Nagpur

```
[OrderDescription]
,CREATED=25.08.20 16:35
,TRANSFERRED=2020/08/25 at 16:41:19
,PAGES=34
,TYPE=STD
,NAME=S0003551
,Book Name=M-1528-RAM RATANKAR
,ORDER_TEXT=
,[PAGELIST]
,FILE1=00000001.TIF
,FILE2=00000002.TIF
,FILE3=00000003.TIF
,FILE4=00000004.TIF
,FILE5=00000005.TIF
,FILE6=00000006.TIF
,FILE7=00000007.TIF
,FILE8=00000008.TIF
,FILE9=00000009.TIF
,FILE10=00000010.TIF
,FILE11=00000011.TIF
,FILE12=00000012.TIF
,FILE13=00000013.TIF
,FILE14=00000014.TIF
,FILE15=00000015.TIF
,FILE16=00000016.TIF
,FILE17=00000017.TIF
,FILE18=00000018.TIF
,FILE19=00000019.TIF
```

```
FILE20=00000020.TIF
,FILE21=00000021.TIF
,FILE22=00000022.TIF
,FILE23=00000023.TIF
,FILE24=00000024.TIF
,FILE25=00000025.TIF
,FILE26=00000026.TIF
,FILE27=00000027.TIF
,FILE28=00000028.TIF
,FILE29=00000029.TIF
,FILE30=00000030.TIF
,FILE31=00000031.TIF
,FILE32=00000032.TIF
,FILE33=00000033.TIF
,FILE34=00000034.TIF
,
```